

Rezultati rekognosciranja arheoloških terena oko Našica 2006. godine

Survey Results of the Archaeological Sites around Našice in 2006

Zorko Marković

Primljeno/Received: 30.01.2007.
Prihvaćeno/Accepted: 08.02.2007.

Stručnjaci Instituta za arheologiju u Zagrebu i Zavičajnog muzeja Našice, kao i vanjski suradnici, sustavno su rekognoscirali, po prvi put, najzapadniji dio terena koji pokriva ovaj muzej, tj. katastarske općine Feričanci, Beljevina i Bokšić. U dva tjedna registrirano je 18 nalazišta, od prapovijesti preko antike do srednjeg vijeka. Zabilježena su četiri nalaza kamenih sjekira s rupom za nasad drške (Feričanci-Čitluk i Zgone, Beljevina-Gaj i Bokšić-Gajić), koje treba datirati od neolitika do ranoga brončanog doba. Na tri lokaliteta pronađeni su keramički prapovijesni nalazi (Bokšić-Jazvanci i CPS, Bokšić Lug-Grede), na dva antička keramika (Feričanci-Brkićev arman i Bokšić-Pod sečom), a na većini srednjovjekovna keramika, uglavnom iz razvijenoga i kasnoga srednjeg vijeka (Feričanci- Maljuge i Grgaševci, Beljevina-Zajčevke i Kod groblja, Bokšić-Brestina, Jazvanci, Staro selo, Pod sečom, Krivača, Završetak Osječke ulice i Gajić). Smatramo da je prva faza sustavnih rekognosciranja bila uspješna, te da je potrebno nastaviti ovaj tip istraživanja.

Ključne riječi: Našice, rekognosciranje, Feričanci, Beljevina, Bokšić, prapovijest, antika, srednji vijek, kamene sjekire, keramika
Key words: Našice, survey, Feričanci, Beljevina, Bokšić, Prehistory, Antiquity, Middle Ages, stone axes, ceramics

Stručnjaci Instituta za arheologiju u Zagrebu i Zavičajnog muzeja Našice kao i vanjski suradnici, proveli su prva sustavna rekognosciranja arheoloških terena na jednome dijelu bivše našičke općine, tj. na području koje pokriva ovaj muzej. To su katastarske općine Feričanci, Beljevina i Bokšić, smještene na najzapadnijem dijelu terena. Rekognosciranje je odobrilo i financiralo Ministarstvo kulture RH. Trajalo je dva tjedna, tj. od 23. listopada do 3. studenog 2006. Može se reći da je bilo uspješno i da je registrirano 18 nalazišta iz prapovijesti, antike i srednjeg vijeka.¹

Od ranije je u našičkom kraju poznato više desetaka arheoloških nalazišta iz svih većih razdoblja (Marković 1975; Marković 1977; Marković 2002), a provedeno je i nekoliko opsegom manjih arheoloških iskopavanja, koja su svojim rezultatima prelazila granice ove mikroregije (Kranjčev 1999). Napominjemo i da je već početkom 20. stoljeća J. Bösendorfer ubicirao položaje nekih srednjovjekovnih naselja prema nazivima njiva u današnje vrijeme (Bösendorfer 1910).

¹ Rekognosciranja je obavila stručna ekipa u sastavu: dr.sc. Zorko Marković (Institut za arheologiju u Zagrebu), voditelj istraživanja; mr.sc. Branko Kranjčev (Našice), Jasna Jurković (Zavičajni muzej Našice, koja je provela fotografiranje terena i nalaza kao i mjerenja GPS-om), te povremeni sudionici-ročnici na odsluženju civilnog vojnog roka Marko Bistrović i Nikola Večerinović kao i ravnateljica Zavičajnog muzeja Našice, Silvija Lučevnjak, prof. Na terenima su ekipi pomagali i nalaznici pojedinačnih nalaza: Pero Stojčević, ing. i Željko Brkić iz Feričanaca, Tomislav Žugec iz Beljevine, te Pavle Kovačević, ing. agronomije iz Orahovice. Njima i ostalim pojedincima koji su pomagali stručna ekipa zahvaljuje na pomoći i podacima. Voditelj posebno zahvaljuje ravnateljici našičkog muzeja na susretljivosti i razumijevanju. Usput napominjemo da je voditelj za gimnazijalce završnog razreda u Našicama održao predavanje o arheologiji.

A. Katastarska općina Feričanci

1. Feričanci-Čitluk

Prapovijesni arheološki lokalitet

Ktč. 124; GPS koordinate: y=6498405, x=5044306; n.v. 127,9 m.

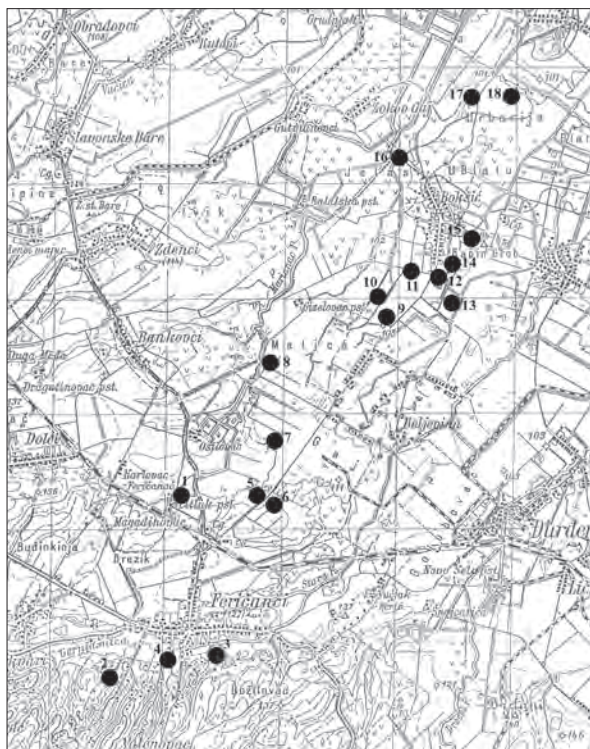
Lokalitet je izraziti brežuljak koji je smješten zapadno uz cestu koja od Feričanaca vodi na Osilovac. Danas se na njemu nalazi farma krava i teren je zatravnjen. Od Osilovca je udaljen južnije oko 1 km, a od pruge Zagreb-Osijek prema sjeveru oko 0,5 km. Dok je teren bio preoravan, Pero Stojčević, ing. iz Feričanaca na njemu je pronašao ulomke dviju kamenih sjekira, od kojih je jedna s rupom. Datacija: neolitik-rano brončano doba.

2. Feričanci-Maljuge (Severin ili Rustik)

Srednjovjekovni arheološki lokalitet

Ktč. 3526 do 3529; GPS koordinate: y=6499038, x=5041543; n.v. 129,1 m.

Lokalitet se nalazi na jugozapadnom dijelu sela. Do njega se dolazi Ulicom Brkićev arman, te Sokakićem između k. br. 20 i 22. Nalazi se uz rječicu Grnjašnicu, oko 200-300 m od kuća. Od ranije su poznati nalazi srednjovjekovne keramike koju je skupio i dao muzeju Željko Brkić iz Feričanaca, koji nam je i pokazao lokaciju. Keramika je crne, svijetlosivomede i sive boje, a ukrašena je žigovanjem i horizontalnim žlijebljenjem.

Sl. 1. Karta nalazišta
Fig. 1. Map of the sites

2a. Feričanci-Brkićev arman

Lokalitet nije bilo moguće preciznije locirati. Naime, u Zavičajnome muzeju Našice čuva se manja kutija s antičkim keramičkim materijalom i oznakom da se nalazište smjestilo 50 m od ceste (koje?). No nalazi ukazuju da se uz ovu ulicu smjestilo i jedno antičko nalazište.

3. Feričanci-Grgaševci

Srednjovjekovni arheološki lokalitet

Ktč. 2648, 2659, 2660; GPS koordinate: y=6499038, x=5041673; n.v. 129,1 m.

Lokalitet je smješten nešto jugoistočnije od središta sela. Na njega se dolazi iz Ulice Dore Pejačević, između k. br. 40 i 38. Prelazi se rječica Grnjašnica, na početku puta koji istočno skreće prema jugu i dolazi se do zadnjih njiva prije voćnjaka i šumarka. Može se reći da je smješten podno obronaka gorja. Pronađeno je svega nekoliko ulomaka tipične srednjovjekovne keramike, od kojih je jedan obod karakterističan za 12-13. st.

4. Feričanci-Vinogradska ulica 49 b

Prapovijesni ili srednjovjekovni lokalitet

Ktč. 3190 i 3191; GPS koordinate: y=6498324, x=5041543; n.v. 129,1 m.

Od Ulice Dore Pejačević ulazi se u Vinogradsku ulicu i prelazi rječica Grnjašnica. Lokalitet se nalazi na padinama gorja, istočno iza kuće Tomislava Grekše. Pronađeno je nekoliko poblizje neodredivih, prapovijesnih ili srednjovjekovnih ulomaka keramike.

5. Feričanci-Strm breg

Prapovijesni ili srednjovjekovni lokalitet

Ktč. 67/1, 67/2, 68 i 69; GPS koordinate: y=6499912, x=5044452; n.v. 127,9 m.

Lokalitet je izraziti brežuljak, smješten južno uz deponij smeća koji se nalazi na lijevoj strani ceste Feričanci-Beljevina. Pronađeno je nekoliko poblizje neodredivih ulomaka keramike.

6. Feričanci-Zgone

Prapovijesni arheološki lokalitet

Ktč. 64; GPS koordinate: y=6499964, x=5044286; n.v. 127,9 m.

Lokalitet se nalazi preko puta deponija (tj. preko puta ceste iz Feričanaca), koji je već opisan. Također je smješten na brežuljcima. Na ovoj lokaciji je svojedobno Franjo Molnar, akademski slikar i restaurator iz Orahovice, pronašao kamenu sjekiru s rupom, od koje našički muzej ima crtež. Rekognosciranje terena nije dalo novih rezultata. Datacija: neolitik-rano brončano doba.

B. Katastrarska općina Beljevina

7. Beljevina-Gaj

Prapovijesni arheološki lokalitet

Ktč. 994; GPS koordinate: y=6499817, x=5045500; n.v. 110,6 m

Lokalitet je smješten sjevernije od potoka Marjanca, zapadno od ulaza u Beljevinu od strane Feričanaca. Ondje je nekoć Tomislav Žugec iz Beljevine pronašao kamenu sjekiru s rupom i užljebljenjem okomito uz nju. Sjekiru je dao Vinku Buljanu (pok.) iz Feričanaca. Rekognosciranje na ovom ravničarskom terenu nije dalo nove rezultate.

Datacija: neolitik - rano brončano doba.

8. Beljevina-Zajčevke

Srednjovjekovni arheološki lokalitet

Ktč. 959 i 960; GPS koordinate: y=6499692, x=5046450; n.v. 107,9 m.

Lokalitet se nalazi na blagim uzvisinama u blizini mosta kod Gizelovca, preko potoka Marjanca. Od sela se dolazi prvim putem koji vodi zapadno u polja, kod ulaza u selo od strane Feričanaca. Keramika koja je ovdje pronađena sive je, crne i pepeljaste boje, ima oštro raščlanjene rubove lonaca, te horizontalni žljebljeni ukras, što nalaze datira u kasni predturski srednji vijek.

9. Beljevina-Kod groblja

Srednjovjekovni arheološki lokalitet

Ktč. 212, 213 i 214; GPS koordinate: y=6502017, x=5047450; n.v. 105,2 m.

Lokalitet se nalazi na blagoj uzvisini na prvim njivama zapadno od groblja u Beljevini, preko ceste koja vodi za Bokšić. Pronađeno je nekoliko ulomaka keramike, između ostalog oker gotička keramika i rubni ulomak, te se vjerojatno treba datirati u 15-16.st.

C. Katastarska općina Bokšić

10. Bokšić-Brestina

Srednjovjekovni arheološki lokalitet

Ktč. 934 i 933;GPS koordinate: y=6501703, x=5047771; n.v. 102,6 m.

Na lokalitet se dolazi putem koji vodi zapadno od groblja u Beljevini, a njive se nalaze sjeverno uz put,

Sl. 2. Lokalitet br.18: Bokšić-Centralna plinska stanica, pogled prema jugu. (foto: Jasen Jurković)

Fig. 2. Site No.18: Bokšić-Central Gas Station, view of the south (photo by: Jasen Jurković)

preko prvoga kanala. Od groblja je udaljen oko 500 m i izraziti je ravničarski kraj. Nekoliko ulomaka keramike pripada srednjem vijeku, a posebno se ističe ulomak neglaziranoga kasnosrednjovjekovnog pećnjaka.

11. Bokšić-Jazvanci

Prapovijesni i srednjovjekovni arheološki lokalitet

Ktč. 924, 925 (Brestina), 921, 922 i 923 (Korenjak), te 843,844 i 846 (Topolje); GPS koordinate: $y=6502172$, $x=5048375$ (na početku) i $y=6501875$, $x=5048564$ (središnji dio); n.v. 102,6 m.

Premda je teren poznat pod imenom Jazvanci, smješten je na njivama Brestina, Korenjak i Topolje. Ističu se blagi brežuljci na kojima su vidljive tamnije mrlje s nalazima. Do njega se dolazi putem zapadno od groblja u Bokšiću i prelazi nekoliko poprečnih kanala. Prijašnji i sadašnji nalazi ukazuju da je nalazište postojalo već u prapovijesti (nekoliko rubnih ulomaka i plastičnih aplikacija), dok većina keramičkih nalaza pripada srednjem vijeku. To su neraščlanjeni i raščlanjeni obodi lonaca sive i crne boje, dok su neki ulomci ukrašeni horizontalnim žljebovima. Datacija: razvijeni i kasni predturski srednji vijek.

12. Bokšić-Staro selo

Srednjovjekovni arheološki lokalitet

Ktč. 357 i 358; GPS koordinate: $y=6502942$, $x=5048269$; n.v. 102,0 m.

Nalazište je smješteno na prvoj njivi sjeverno uz groblje u Bokšiću, a uz njega sjevernije vodi poljski put. Pronađeni su sitni ulomci sive, crne i oker srednjovjekovne keramike, što s ostalim karakterističnim elementima lokalitet datira u kasni srednji vijek.

13. Bokšić-Pod sečom

Antički i srednjovjekovni lokalitet

Ktč. 361, 360 i 359; GPS koordinate: $y=6503253$, $x=5048122$; n.v. 102,0 m. Za gradište GPS podaci su: $y=6503331$, $x=5048015$.

Do nalazišta se dolazi putem sjeverno od groblja u Bokšiću i preko prvog kanala. Na samoj granici katastarskih općina uz (regulirani) potok Crnac nalaze se u šumarku ostaci gradišta s opkopom duljine oko 40 m, no to već zalazi u k.o. Šaptinovci. Na obližnjim njivama pronađeni su ulomci srednjovjekovne keramike kao i jedan zadebljani i zaravnjeni obod antičke posude.

14. Bokšić-Krivača

Srednjovjekovni arheološki lokalitet

Ktč. 693, 692, 691, 703, 704, 705 i 706; GPS koordinate: $y=6503217$, $x=5048449$; n.v. 102,0 m.

Na lokalitet se dolazi uz put koji vodi iza groblja desno, pa prvim putem lijevo na sjever. Tu su blage uzvisine iza prvih kuća od groblja u Bokšiću. Pronađen je ulomak oker gotičkog dna posude, te nešto sivih ulomaka, što nalazište datira u kasni srednji vijek, 15-16.st.

15. Bokšić-Završetak Osječke ulice

Srednjovjekovni arheološki lokalitet

Ktč. 648 i 647; GPS koordinate: $y=6503440$, $x=5048838$; n.v. 102,0 m.

Nalazište je smješteno južno iza zadnjih kuća u Osječkoj ulici, uz put za Šaptinovce. Na kartama se oko ovih terena nalaze oznake Kremenjača i Babin grob. Pronađeni su rubovi oštro profiliranih lonaca kao i jedan

glaziran iznutra, te jedan s horizontalnim žlijebom. Boja posuda je siva i crvena. Pripadaju kasnom srednjem vijeku. Uz keramiku je pronađen i dio kamenog žrvnja od svijetlosivoga kamena.

16. Bokšić-Gajić

Prapovijesni i srednjovjekovni lokalitet

Ktč. 393, 392 i 391 (sjekira), 382, 381, 380 i 379 (keramika). GPS koordinate: y=6502233, x=5050514 (sjekira) i y=6502130, x=5050840 (keramika); n.v. 100,0 m.

Na lokalitet se dolazi idući do kraja sela glavnom cestom za Bokšić Lug, te skrećući na sjeverozapad sokakom gdje još ima kuća, a zatim poljskim putem 100-200 m. Od ranije je poznat nalaz facetirane kamene sjekire s rupom, koju je pronašao Pero Kovačević ing. agronomije iz Orahovice. Sjekira vjerojatno pripada eneolitiku. Novi nalazi keramike pronađene na niskim uzvisinama imaju raščlanjene obode, a ukrašeni su kapljicastim žigovanjem i horizontalnim žljebovima, te pripadaju kasnom srednjem vijeku.

17. Bokšić Lug-Grede

Prapovijesni arheološki lokalitet

Ktč. 219; GPS koordinate: y=6503953, x=5051937; n.v. 98,4 m.

Lokalitet se nalazi sjevernije uz cestu za Bokšić Lug, na najzapadnijem dijelu greda, ako se gleda od CPS-a Bokšić. Nalazi su smješteni na duguljastim gredama s tamnijim mrljama, oko 100-150 m sjeverno od ceste. Keramika pripada prapovijesnim razdobljima. Jedan je primjerak ukrašen gredastom plastičnom aplikacijom s otiskom prsta, jedan je rubni ulomak zdjele s uvučenim obodom, a jedan ulomak ima uski žlijeb. Moguće je da pripada brončanom dobu.

18. Bokšić-Centralna plinska stanica (CPS)

Prapovijesni arheološki lokalitet

Ktč. 218/1 i 2; GPS koordinate: y=6504978, x=5051806 (bliže stanici), te y=6504744, x=5051408 (bliže cesti); n.v. 98,4 m.

Njive se nalaze na blagim uzvisinama na kojima se nekad vadio pijesak. Pronađeno je dosta ulomaka keramike, te cijeli veliki kameni donjak žrvnja. Među

keramikom se ističu dva različita ulomka s tragovima ruč-kica te dio s gredastom plastičnom aplikacijom kao i jedan ulomak većeg lonca ili amfore s dvobojnim presjekom i tankim barbotinom. Keramika je crne, sive i crvene boje, te vjerojatno sva pripada kasnome brončanom dobu, kulturi polja sa žarama, kao i nalazi koje je oko 1974. godine ovdje prikupio Senad Gradašćević iz INA-e, koji je tada živio u Donjem Miholjcu, a danas je u Osijeku. Tadašnji materijal se nalazi u zbirci u Donjem Miholjcu.²

Prvim sustavnim rekognosciranjima možemo biti zadovoljni i pričekati da Ministarstvo kulture podrži i nastavak sustavnoga etapnog rekognosciranja područja koje pokriva Zavičajni muzej Našice, a koje će podržati i stručnjaci Instituta za arheologiju u Zagrebu.

Literatura

- Bösendorfer J., 1910, *Crtice iz slavenske povijesti*. Osijek.
Kranjčev B., 1999, Povijest i stanje arheoloških istraživanja na području općine Našice, Našički zbornik 4, Našice, 153-171.
Marković Z., 1975, *Arheološka topografija našičke općine*, Diplomski rad, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb (rukopis).
Marković Z., 1977, Problem eneolita u našičkoj regiji. AVes, 27/1976, Ljubljana, 42-59, T.1-8.
Marković Z., 2002, Kulture i stanovništvo našičkog kraja od prapovijesti do turskog osvajanja u 16.st., Našički zbornik 7, Našice, 7-26.

Summary

In 2006, experts from the Institute of Archaeology in Zagreb and the Native Museum in Našice, along with external associates, carried out the first systematic survey of the archaeological sites in the outer western part covered by the Native Museum of Našice, which is related to the cadastral municipalities of Feričanci, Beljevina and Bokšić. Within the period of two weeks, 18 sites were registered, reaching from Prehistory and the Antiquity up to the Middle Ages. 4 finds of stone axes with handle holes were registered (Feričanci-Čitluk and Zgone, Beljevina-Gaj and Bokšić-Gajić), dated from the Neolithic until the early Bronze Age. Prehistoric ceramics were found on three sites (Bokšić-Jazvanci and CPS, Bokšić Lug-Grede), Antique ceramics on two (Feričanci-Brkićev arman and Bokšić-Pod sečom), and most frequent were the finds of Medieval ceramics (Feričanci-Maljuge and Grgaševci, Beljevina-Zajčevke and Kod groblja, as well as Bokšić-Brestina, Jazvanci, Staro selo, Pod sečom, Krivača, Završetak Osječke ulice and Gajić). We regard the first phase of the systematic survey as successful, and hold the opinion that it is necessary to continue this type of research in stages.